

MINISTERIE VAN DEFENSIE
Militaire Inlichtingen Dienst

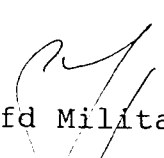
Postbus 20701
2500 ES Den-Haag
Telefoon 070 - 3 18 81 88
Telefax 070 - 3 18 79 51

Aan:
Zie Verzendlijst

Uw brief	Uw kenmerk	Ons nummer	Datum
		DIS/93/095/1432	26 april 1993

Onderwerp:
Joegoslavië: recente ontwikkelingen
(nr 29/93)

1. Hierbij doe ik U toekomen een notitie over de recente ontwikkelingen in het voormalige Joegoslavië.
2. Zonder bijlage is deze brief ongerubriceerd

Hoofd Militaire Inlichtingendienst

Commodore

Bijlagen
één

Bezoekadres
Kalvermarkt 28
Den-Haag

Doorkiesnummer
070 - 3 18 6634

Verzoeken bij beantwoording datum, nummer en onderwerp te vermelden.

Verzendlijst behorende bij brief MID nr. DIS/93/095/1432
d.d. 26 april 1993

Aan:

Coördinator Verenigde Inlichtingendiensten Nederland

(Secretaris Generaal Ministerie Algemene Zaken)

Hoofd Binnenlandse Veiligheidsdienst

Ministerie van Buitenlandse Zaken

t.a.v.

AMAD

Intern:

HMID

HSV

HMA

HPEA

MA-D

Archief

MINISTERIE VAN DEFENSIE
MILITAIRE INLICHTINGDIENST

ONTWIKKELINGEN IN DE VOORMALIGE JOEGOSLAVISCHE FEDERATIE

29/93

(Afgesloten 261600 APR 1993)

Bosnië-Herzegovina

EG-bemiddelaar Lord Owen heeft het afgelopen weekeinde besprekingen gevoerd met de Servische president Milosevic, diens "Joegoslavische" ambtgenoot Cosic en de leider van de Bosnische Serviërs, Karadzic. Doel was de Bosnische Serviërs alsnog te bewegen tot instemming met het mede door Owen opgestelde vredesplan. Het tijdstip van Owen's jongste bemiddelingspoging hing vooral samen met het feit, dat het Bosnisch-Servische parlement zich toen nog moest uitspreken over de eerdere weigering van Karadzic om met dit plan in te stemmen.

Tijdens zijn besprekingen heeft Owen de bereidheid uitgesproken om de Bosnische Serviërs tegemoet te komen in hun eis een corridor te kunnen vestigen tussen de door hen gedomineerde, aan Servië grenzende, gebieden in het oosten van Bosnië-Herzegovina en die in het westen van de republiek, die aan Kroatië grenzen. Het zou in de visie van Owen gaan om een gedemilitariseerde, door de VN gecontroleerde route door de (momenteel door Kroaten beheerste) Posavina in het noordoosten van Bosnië. Om niet de indruk te wekken eenzijdige concessies aan de Serviërs te doen, zou Owen ook voor de in het vredesplan voorziene Moslim-regio rond Tuzla, die omgeven is door Servische gebieden, een soortgelijke verbinding met Moslim-gebied elders in de republiek hebben voorgesteld.

Owen's voorstel stond haaks op een eerdere uitspraak van hemzelf en Vance, dat het vredesplan niet meer kon worden bijgesteld. Verder zou het vermoedelijk onaanvaardbaar zijn geweest voor de Kroaten, omdat een dergelijke corridor de (militaire) bevoorrading van de "Servische" gebieden in Kroatië aanzienlijk zou hebben vereenvoudigd. Ook zou de beoogde corridor hebben gevoerd door gebied dat door Kroaten wordt beheerst. Aanvaarding van Owen's voorstel door de Serviërs had derhalve de discussie over de inhoud van het plan volledig kunnen openbreken.

Ondanks de inspanningen van Owen heeft het Bosnisch-Servische parlement hedenochtend het Vance-Owenplan verworpen. Dit onderstreept de overheersende positie die de extreem-nationalisten in dit parlement innemen. Opmerkelijk is overigens dat Karadzic het parlement krachtig heeft gewaarschuwd voor de gevolgen van de afwijzing van de vredesplannen, die vermoedelijk zal leiden tot het volledige isolement van Servië en mogelijk ook tot strafmaatregelen tegen de Bosnische en Kroatische Serviërs. Ook de Servische regering had, bij monde van minister van Buitenlandse Zaken Jovanovic, de Bosnische Serviërs openlijk opgeroepen hun opstelling te herzien. Owen heeft gesteld dat Milosevic en Cosic ernstig bezorgd waren om de positie die de Bosnische Serviërs innamen. Hoewel het in beginsel denkbaar is dat zowel de oproep van Jovanovic als het optreden van Karadzic uitsluitend politiek-propagandistische doeleinden dient, heeft Belgrado daarmee vermoedelijk ook het van kracht worden van de nieuwe internationale sancties willen voorkomen. De Servische mogelijkheden om het Bosnisch-Servische parlement te beïnvloeden waren echter kennelijk onvoldoende.

De "Joegoslavische" minister van Defensie Bulatovic (niet te verwarren met de gelijknamige president van Montenegro) heeft gesteld dat een aanval op de

bruggen over de Drina, die de grens vormt tussen Servië en Bosnië-Herzegovina, zal worden beschouwd als een aanval op "Joegoslavië". Daarbij dreigde hij met represailles tegen "vitale doelen" van de agressor. Aanvallen op de aanvoerwegen tussen de Bosnische Serviërs en "Joegoslavië" zijn de afgelopen dagen herhaaldelijk geopperd als mogelijk middel om de Servische agressie in oost-Bosnië een halt toe te roepen.

De afgelopen dagen hebben de "Joegoslavische" strijdkrachten (VJ) aanvullende eenheden, met name artillerie en luchtafweermiddelen, overgebracht vanuit Belgrado naar het Bosnisch-Servische grensgebied. Ondanks het feit dat de VJ de afgelopen weken regelmatig steun hebben verleend aan de Bosnische Serviërs, is er voornemen om deze steun uit te breiden. "Joegoslavische" politieke en militaire functionarissen hebben de afgelopen weken herhaaldelijk benadrukt rekening te houden met een westerse aanval op "Joegoslavisch" grondgebied. De gemelde verplaatsingen kunnen in dat geval voorbereidingen zijn op zo'n aanval.

Het afgelopen weekeinde zijn door president Tudjman van Kroatië en zijn Bosnische ambtgenoot Izetbegovic nieuwe afspraken gemaakt die een einde moeten maken aan de gevechten tussen Moslims en Kroaten in centraal-Bosnië. De gemaakte afspraken houden onder meer de oprichting van een gezamenlijk opperbevel van Bosnische strijdkrachten en de Kroatische militia HVO, een betere coördinatie van de inzet van militaire middelen door beide partijen en het afzien van tegen de "bondgenoten" gerichte propaganda in. Zij verschillen echter weinig van eerdere afspraken en zullen vermoedelijk nauwelijks bijdragen aan het wegnemen van de tegenstellingen tussen beide bevolkingsgroepen. Hoewel beide partijen op korte termijn mogelijk uit pragmatische overwegingen hun tegen de Servische agressie gerichte samenwerkingsverband ook in deze regio zullen trachten in stand te houden, zijn op langere termijn nieuwe onderlinge gevechten vrijwel onvermijdelijk.

De wreedheden waarmee de recente strijd tussen beide bevolkingsgroepen gepaard is gegaan, in combinatie met de uiteenlopende oorlogsdoelen van beide partijen, maken het onwaarschijnlijk dat Moslims en Kroaten in de nabije toekomst vreedzaam in hetzelfde staatsverband kunnen samenleven. Daardoor is de kans op het behoud van Bosnië-Herzegovina als staat van drie of zelfs twee bevolkingsgroepen, zoals voorzien in het Vance-Owenplan, opnieuw verder afgenomen.

Een factor van betekenis daarbij is dat de ontwikkelingen van de afgelopen maanden ingrijpende gevolgen hebben gehad voor de bevolkingssamenstelling van Bosnië-Herzegovina. Alom zijn burgers gevlucht uit de delen van de republiek die door een andere etnische groepering worden beheerst. Daardoor is het door het Vance-Owenplan nagestreefde herstel van de vooroorlogse bevolkingssamenstelling nagenoeg onmogelijk geworden.

In dit verband is ook vermeldenswaard dat Tudjman tijdens een televisierede van het afgelopen weekeinde Bosnië-Herzegovina, naar analogie met de oude Joegoslavische federatie, een kunstmatige staat heeft genoemd, die in zijn visie slechts als confederatie, en bovendien alleen nog als protectoraat van de VN, zou kunnen voortbestaan. Binnen zo'n confederale staat zouden de Kroaten de feitelijke autonomie van de door hen gedomineerde delen van Bosnië-Herzegovina inhoud kunnen geven. Daarmee lijkt Tudjman reeds te anticiperen op het definitieve uiteenvallen van Bosnië-Herzegovina.

Het is vrijwel onmogelijk een accurate schatting te geven van de sterkte van de strijdende partijen in Bosnië-Herzegovina, met name omdat alle partijen worden gesteund door niet-reguliere vrijwilligers van binnen en buiten de republiek wier aantallen en gevechtskracht niet exact aan te geven zijn. Volgens de meest

recente opgaven beschikt het Bosnisch-Servische leger over ongeveer 60.000 man, die worden bijgestaan door mogelijk 50.000 vrijwilligers. De HVO (de belangrijkste Kroatische militie) omvat 30.000 - 40.000 man, die bovendien worden bijgestaan door mogelijk 10.000 leden van het reguliere Kroatische leger. Daarnaast zouden wellicht 40.000 Kroatische vrijwilligers in de republiek actief zijn. De Bosnische strijdkrachten, die in de praktijk vrijwel uitsluitend uit Moslims bestaan, omvatten zo'n 60.000 man, aangevuld met mogelijk 50.000 vrijwilligers. Ter vergelijking diene dat het Kroatische leger een geschatte sterkte heeft van 70.000 man, terwijl de VJ over 90.000 man beschikken.

De Bosnische Serviërs bezitten tenminste 300 tanks, 100 gepantserde personeelsvoertuigen en mogelijk 80 meervoudige raketwerpers (MRL). De aantallen die de Kroaten en Moslims daartegenover kunnen stellen, zijn aanzienlijk kleiner. Eerstgenoemden beschikken vermoedelijk over ongeveer 200 pantservoertuigen (inclusief tanks) en enkele tientallen MRLs, de Moslims over maximaal 50 pantservoertuigen en niet meer dan 10 MRLs. Ook in artilleriestukken bezitten de Serviërs een aanzienlijk overwicht.

Essentieel is de vraag naar de intenties van de Serviërs in de nabije toekomst. Zij hebben in het recente verleden reeds aangegeven dat zij geen Moslim-gebied aan de grens met Servië willen tolereren. Tegen die achtergrond zouden pogingen tot verovering van Srebrenica en andere Moslim-steden in oost-Bosnië (Zepa en Gorazde) denkbaar zijn. In militair opzicht bestaan hiervoor zeker mogelijkheden, omdat zich in Srebrenica slechts 150 man UNPROFOR-personeel bevindt en Zepa slechts verdedigd wordt door een relatief kleine troepenmacht. Gezien de strategische belangen die gemoeid zijn met een volledige controle van de Posavina-corridor, ligt het echter meer voor de hand dat de Serviërs op korte termijn hun posities in het noordoosten zullen willen verbeteren, hetgeen onvermijdelijk tot nieuwe botsingen met name met Kroatische eenheden zou leiden.

Servië/Montenegro

De leider van de Servische Radicale Partij (SRS, informeel ook aangeduid als "Chetniks"), Seselj, heeft expliciet gedreigd met geweld tegen VN-personeel in het voormalige Joegoslavië nu de aanvullende sancties die de VN vorige week oplegde aan "Joegoslavië" van kracht zijn geworden. Seselj, die algemeen wordt gezien als de aanvoerder van de extreem-nationalistische stromingen in de Servische politiek, bezit een tamelijk grote aanhang. Zo verwierf zijn partij bij de verkiezingen in december j.l. ongeveer 30% van de stemmen. Hoewel de SRS geen regeringsverantwoordelijkheid draagt, is er toch sprake van een informeel samenwerkingsverband met de regerende socialisten, die sinds die verkiezingen niet de absolute meerderheid in het parlement bezitten. Leden van Seselj's partij zijn het afgelopen jaar betrokken geweest bij gevechten in Kroatië en Bosnië-Herzegovina. Zijn dreigement dient derhalve uiterst serieus te worden genomen.

Internationale vredesinspanningen

De Secretaris-Generaal van de VN, Ghali, heeft zich in een Egyptisch weekblad uitgesproken voor het afdwingen van vrede in het voormalige Joegoslavië, "indien gebieden ondanks een overeengekomen vredesverdrag niet worden teruggegeven". Vermoedelijk doelde Ghali op de Bosnische Serviërs, die meer gebieden bezitten dan hen onder "Vance-Owen" zijn toebedacht en het door hen bezette gebied de afgelopen weken nog hebben uitgebreid. Hierbij moet echter worden aangetekend dat in Bosnië-Herzegovina geen sprake is van een "overeengekomen vredesverdrag". Dit geldt evenmin voor Kroatië, waar de autoriteiten van de Krajina geen partij waren bij het bepalen van het vredesplan en ook de regering van de oude Joegoslavische Federatie, die dit verdrag wél getekend heeft, niet meer bestaat.

De speciale Russische afgezant voor het voormalige Joegoslavië, Churkin, heeft zich tegenover Westerse diplomaten pessimistisch uitgelaten over de mogelijkheden

den tot vrede in Bosnië-Herzegovina. Hij onderstreepte echter dat hij, met name uit binnenlands-politieke overwegingen, gewapend ingrijpen blijft afwijzen. Het is twijfelachtig of de afwijzing van het vredesplan door de Bosnische Serviërs op termijn tot een wijziging in de Russische opstelling op dit punt zal leiden.

Macedonië

De Macedonische minister van Economische Zaken Stefanov heeft verklaard dat de versterkte sancties die heden van kracht worden tegen "Joegoslavië", zijn eigen land een schadepost van 1,4 miljard US dollar zullen opleveren voor 1993. Het verlies aan werkgelegenheid zou 40.000 tot 50.000 banen bedragen en daardoor de werkeloosheid (nu reeds 30% van de beroepsbevolking) aanzienlijk verder doen groeien. Macedonië is inderdaad economisch nog sterk gebonden aan "Joegoslavië". Ruim 80% van de export van het land vindt plaats naar of via het noordelijke buurland. Export via andere buurlanden (Griekenland, Bulgarije, Albanië) zou op politieke of economische bezwaren stuiten. Hoewel de hoogte van het door Stefanov genoemde bedrag mede kan dienen ter ondersteuning van verzoeken om compensatie, is de Macedonische economie dermate zwak dat de nieuwe sancties gevaren kunnen opleveren voor het economisch voortbestaan van het land.

Conclusie/voorzicht

Ondanks een laatste poging van bemiddelaar Owen om tegemoet te komen aan de bezwaren van de Bosnische Serviërs tegen het VN-vredesplan, hebben dezen dit plan verworpen. Zowel de "Joegoslavische" als de Servische regering hebben naar verluidt pogingen gedaan deze opstelling te beïnvloeden, maar zijn daarin niet geslaagd. Als gevolg van het betreffende besluit zullen met ingang van vandaag nieuwe strafmaatregelen tegen "Joegoslavië" van kracht worden.

Hoewel de Kroaten en Moslims pogingen doen hun onderlinge strijd bij te leggen, zijn nieuwe gevechten te verwachten. Deze strijd en de Servische agressie van het afgelopen jaar heeft een (vermoedelijk onomkeerbare) migratiestroom veroorzaakt. Dit alles maakt het onwaarschijnlijk dat Bosnië-Herzegovina kan worden behouden als staatsverband waarin drie, of zelfs twee, bevolkingsgroepen vreedzaam kunnen samenleven en brengt het feitelijk uiteenvallen van de republiek langs etnische lijnen dichterbij.

De Bosnische Serviërs blijven een aanzienlijk overwicht behouden in met name zwaar militair materieel. Hoewel in beginsel ook aanvallen op de resterende Moslim-steden in oost-Bosnië denkbaar zijn, zullen de Serviërs vermoedelijk op korte termijn hun militaire inzet concentreren op het versterken van hun posities rond de noordoostelijke corridor tussen het oosten en het westen van Bosnië-Herzegovina.